

Asia: VN/5386/2020

Lausuntopyyntö ehdotuksesta tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiseksi tavoitteiksi

Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiset tavoitteet

Ovatko strategiset tavoitteet kokonaisuutena realistisia ja ovatko ne vaikuttavia?

Ehdotetut tavoitteet kuvaavat tiedon avaamista monipuolisesti. Hienoa, että myös avaamisen mahdollistajat on huomioitu. Tavoitteet ovat lähtökohtaisesti kannatettavia ja perusteltavissa. Osa niistä on hyvin kunnianhimoisia (... avaamaan kaikki julkisin varoin tuotetut julkisen hallinnon tietoaineistot...), osa on jo nyt arkipäivän toimintaa (esimerkiksi asiakaslähtöisyys, tutkimusorganisaatioiden laaja yhteistyö yli organisaatorajojen, tietoturva). Ehdotus keskittyy hallinnolliseen viranomaistoimintaan ja sen tuottamaan tietoon.

Tutkimuslaitoksessa kertyvä aineisto on tutkimustoiminnan tuottamaa tietoa. Sen avaaminen palvelee myös laajempaa tieteen edistämisen tavoitetta. Tutkimusaineistoon voi sisältyä salassa pidettävää tietoa ja tutkimustiedon tulkinta voi olla hyvin vaativaa sekä edellyttää syvää asiantuntemusta. Tutkimustiedon osalta esityksessä olisi tärkeä huomioida sen moninaisuus, esimerkiksi raakadata ja toisaalta pitkälle jalostetut tietotuotteet. Ehdotuksessa olisi tarpeen täsmentää, miten tavoitteita sovelletaan tutkimusorganisaatioissa jotka eivät ole tyypillisiä viranomaisia. Lisäksi olisi huomioitava datan avaamisen vaatimat resurssit; laajamittainen datan avaaminen voi viedä huomattavasti resursseja ja toisaalta eri aineistojen hyödyntämispotentiaali vaihtelee suuresti.

Ehdotuksessa on runsaasti yhteneväisyyksiä tiedeyhteisön Avoimen tieteen koordinaation toiminnan kanssa. Valtionhallinnon ja tiedeyhteisön yhteistyö olisi erittäin tärkeää ja toivottavaa tiedon avaamisessa. Tutkimustoiminta ja osittain myös viranomais- ja asiantuntijatoiminta ovat kansainvälistä, joten myös kansainvälinen yhteistyö ja palvelut on syytä ottaa huomioon tavoitteita asetettaessa.

Teema 1: Ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö

Ovatko teeman 1 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Luonnonvarakeskus on sekä tutkimus- että viranomaisorganisaatio. Laissa Luonnonvarakeskuksesta Luonnonvarakeskuksen ensimmäiseksi tehtäväksi on määritelty harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Myös toiminta viranomaisena perustuu tieteelliseen tutkimukseen. Avoin tiede on vahvasti esillä kotimaisessa ja kansainvälisessä tiedeyhteisössä, ja Luonnonvarakeskus noudattaa tiedeyhteisön käytäntöjä. Strateginen päätavoite 1.1 on hyvä ja kannatettava.

Tutkimusorganisaatioiden osalta samaa tavoitetta toteutetaan Avoimen tieteen kansallisen koordinaation piirissä. Tutkimusorganisaatioiden ei ole mielekästä ja järkevää toteuttaa avoimuutta toisaalta tiedeyhteisön käytäntöjen mukaan ja toisaalta valtionhallinnon sääntelyn mukaan. Tiedeyhteisön ja valtionhallinnon on tiivistettävä yhteistyötä, jotta jatkossa meillä on yhteinen avoimuuden kulttuuri ja yhteensopivat toimintatavat. Tiedonhallintalautakunnan kokoonpanossa tulee varmistaa riittävä avoimuuden osaaminen. Osaamista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä voisi tukea Avoimen tieteen kansallisen koordinaation ohjausryhmän jäsenien nimittäminen tiedonhallintalautakuntaan.

”Lainsäädäntö ja määräykset velvoittavat avaamaan kaikki julkisin varoin tuotetut julkisen hallinnon tietoaineistot, mikäli sitä ei estä joku perusteltu syy...” Tämä alatavoite on huomattavasti vaativampi kuin Avoimen datan direktiivi edellyttää. Realistisempi ja yhteiskuntaa paremmin palveleva olisi ”...kaikki tarkoituksenmukaiset julkisin varoin...”. Kaikki tuotettu tieto ei ole sellaisenaan hyödynnettävissä edes tuottajaorganisaatiossa, vaan tiedon muokkaaminen mielekkääseen muotoon voi vaatia useita käsittelyvaiheita. Tietoaineistojen käyttöarvo vaihtelee, joten voimavarojen järkevä kohdentaminen edellyttää aineistojen avaamista käyttöarvon mukaisessa järjestyksessä.

Teema 2: Strategia ja toiminta

Ovatko teeman 2 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Avoimen tieteen kansallisen koordinaation piirissä on laadittu ja laaditaan avoimuutta tukevia linjauksia, jotka sisällöllisesti vastaavat jossain määrin teemassa kuvattuja tavoitteita. Kansallinen koordinaatio ja yhteistyö on siten tässäkin tarpeen.

Tutkimustyöllä on omat kansainväliset ja kansalliset (TENK) eettiset ohjeet, mitkä on hyvä muistaa kohdan 2.5 yhteydessä.

Teema 3: Tiedon hallinta

Ovatko teeman 3 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tiedejatutkimus.fi -portaali kokoaa ja jakaa tietoa Suomessa tehtävästä tutkimuksesta, mm. tutkimusdatoista. Yhteistyö ja koordinaatio kansallisesti (tässä erityisesti CSC:n kanssa) ja kansainvälisesti (esim. EOSC) on tärkeää tietovarantoja suunniteltaessa.

Tutkimusorganisaatioiden osalta ensisijaisia ovat tiedeyhteisön ja tieteenalojen omat laatuksiteerit ns. hyvä tieteellinen käytäntö (tavoite 3.3).

Teema 4: Mahdollistajat

Ovatko teeman 4 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tavoitteiden 4.2-4.4 osalta on hyvä muistaa yhteistyö Avoimen tieteen kansallisen koordinaation ja CSC:n kanssa. Tiedeyhteisön puolella on rakennettu lukuisia avaamista tukevia palveluja (esimerkiksi Fairdata-palvelut <https://www.fairdata.fi/> ja YSO <https://finto.fi/ysa/fi/>). Usein on tarpeen käyttää kansainvälisiä tieteenalakohtaisia palveluja, jotta datat ovat aidosti ymmärrettävissä ja hyödynnettävissä.

Laurila Ilkka

Salminen Nina-Mari
Luonnonvarakeskus - Tietoryhmä